

Metodický pokyn pro vydávání osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy a osvědčení dopravce

I. Úvod

1. Tento metodický pokyn byl vypracován na základě článku 12 odst. 2 Evropského parlamentu a Rady 2004/49/ES o bezpečnosti železnic Společenství a o změně směrnice Rady 95/18/ES o vydávání licencí železničním podnikům a směrnice 2001/14/ES o přidělování kapacity železniční infrastruktury, zpoplatnění železniční infrastruktury a o vydávání osvědčení o bezpečnosti (Směrnice o bezpečnosti železnic), ve znění pozdějších předpisů (**dále jen „směrnice 2004/49/ES“**) a nařízení Komise (EU) č. 1158/2010 o společné bezpečnostní metodě pro posuzování shody s požadavky pro získání osvědčení o bezpečnosti železnic (dále jen „nařízení 1158/2010“) a nařízení Komise (EU) č.1169/2010 o společné bezpečnostní metodě pro posuzování shody s požadavky pro získání schválení z hlediska bezpečnosti železnic (**dále jen „nařízení 1169/2010“**), s cílem usnadnit žadatelům – provozovatelům dráhy a železničním podnikům z České republiky a jiných členských států Evropského společenství – podávání žádostí o získání:
 - a) osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy podle § 23a zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů (**dále jen „zákon o dráhách“**), (schválení z hlediska bezpečnosti podle směrnice 2004/49/ES) nebo
 - b) osvědčení dopravce podle § 34h zákona o drahách (osvědčení o bezpečnosti podle směrnice 2004/49/ES).
2. Účelem tohoto metodického pokynu je seznámit provozovatele dráhy, železniční podniky a další odpovědné subjekty s požadavky na systémy zajišťování bezpečnosti provozování dráhy a provozování drážní dopravy, jejichž splnění je základním předpokladem pro vydání osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy nebo osvědčení dopravce.
3. Metodický pokyn je určen rovněž pro zaměstnance Drážního úřadu, kteří se podílejí na činnostech při výkonu povinností národního bezpečnostního a regulačního orgánu na železnici podle příslušných evropských předpisů.
4. Právním základem pro vydávání osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy nebo osvědčení dopravce jsou tyto právní předpisy:
 - a) zákon o dráhách,
 - b) vyhláška č. 376/2006 Sb., o systému bezpečnosti provozování dráhy a drážní dopravy a postupech při vzniku mimořádných událostí na dráhách, ve znění pozdějších předpisů (**dále jen „vyhláška 376/2006“**),
 - c) vyhláška č. 100/1995 Sb., kterou se stanoví podmínky pro provoz, konstrukci a výrobu určených technických zařízení a jejich konkretizace (Řád určených technických zařízení), ve znění pozdějších předpisů (**dále jen „vyhláška 100/1995“**),
 - d) vyhláška č. 101/1995 Sb., kterou se vydává Řád pro zdravotní a odbornou způsobilost osob při provozování dráhy a drážní dopravy, ve znění pozdějších předpisů (**dále jen „vyhláška 101/1995“**),
 - e) vyhláška č. 16/2012 Sb., o odborné způsobilosti osob řídících drážní vozidlo a osob provádějících revize, prohlídky a zkoušky určených technických zařízení a o změně vyhlášky Ministerstva dopravy č. 101/1995 Sb., kterou se vydává Řád pro zdravotní s odbornou způsobilost osob při provozování dráhy a drážní dopravy, ve znění pozdějších předpisů (**dále jen „vyhláška 16/2012“**),

- f) vyhláška č. 173/1995 Sb., kterou se vydává dopravní řád drah, ve znění pozdějších předpisů, **(dále jen „vyhláška 173/1995“)**,
- g) směrnice 2004/49/ES,
- h) nařízení Komise (ES) č. 653/2007 o používání společného evropského vzoru pro osvědčení o bezpečnosti a žádosti podle článku 10 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/49/ES a o platnosti osvědčení o bezpečnosti předkládaných podle směrnice 2001/14/ES, ve znění pozdějších předpisů **(dále jen „nařízení 653/2007“)**,
- i) nařízení 1158/2010,
- j) nařízení 1169/2010,
- k) nařízení Komise (ES) č. 352/2009 ze dne 24. dubna 2009 o přijetí společné bezpečnostní metody pro hodnocení a posuzování rizik, jak je uvedeno v čl. 6 odst. 3 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/49/ES ve znění pozdějších předpisů **(dále jen „nařízení 352/2009“)**
- l) rozhodnutí Komise č. 2010/409/EU ze dne 19. července 2010 o společných bezpečnostních cílech podle článku 7 směrnice 2004/49/ES **(dále jen „rozhodnutí 2010/409/EU“)**,
- m) nařízení Komise (EU) č. 445/2011 o systému udělování osvědčení pro subjekty odpovědné za údržbu nákladních vozů a o změně nařízení (ES) č. 653/2007 **(dále jen „nařízení 445/2011“)**,
- n) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/59/ES o vydávání osvědčení strojvedoucím obsluhujícím hnací vozidla a vlaky v železničním systému Společenství **(dále jen „směrnice 2007/59/ES“)**,
- o) úmluva o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) přípojek C - Řád pro mezinárodní železniční přepravu nebezpečných věcí (RID) **(dále jen „RID“)**
- p) zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řád, ve znění pozdějších předpisů, **(dále jen „stavební zákon“)**.

II. Osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy a dopravce

1. Evropská legislativa je postavena na principech dodržování požadavků na bezpečnost, které jsou od roku 2007 v podmínkách České republiky postupně uplatňovány. Tyto požadavky na jednu stranu dávají podniku velkou svobodu v organizaci činností zejména pro zajištění konkurenceschopnosti, na druhou stranu kladou důraz na řádný systém zajištění bezpečnosti.
2. Podle § 23a zákona o dráhách každý provozovatel drážní dopravy musí mít ke dni zahájení provozování dráhy celostátní nebo regionální osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy. Osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy vydává Drážní úřad. Osvědčením o bezpečnosti provozovatele dráhy se dokládá, že provozovatel dráhy
 - a) má vnitřní organizační strukturu a systém řízení pro zajišťování provozování dráhy a má vytvořen systém zajišťování bezpečnosti provozování dráhy, kterým se rozumí soubor organizačních a technologických opatření pro bezpečné provozování dráhy,
 - b) vydal vnitřní předpisy pro provozování dráhy, o provozování určených technických zařízení, o požadavcích na odbornou způsobilost a znalosti osob zajišťujících provozování dráhy a o způsobu jejich ověřování, včetně systému pravidelného školení.
3. Podle § 34h odst. 1 zákona o dráhách každý dopravce musí mít ke dni zahájení drážní dopravy na dráze celostátní nebo regionální osvědčení dopravce. Osvědčení dopravce vydává Drážní úřad. Osvědčení dopravce tvoří dvě části - část A a část B:
 - a) část A osvědčuje dopravci, že má vnitřní organizační strukturu a systém řízení pro zajištění drážní dopravy a má vytvořen systém zajišťování bezpečnosti provozování drážní dopravy,
 - b) část B osvědčuje dopravci, že splňuje podmínky odborné způsobilosti osob zajišťujících provozování drážní dopravy, podmínky stanovené zákonem o dráhách pro provozování drážních vozidel a určených technických zařízení a že vydal vnitřní předpisy pro provozování drážní dopravy, o provozování drážních vozidel, o provozování určených technických zařízení, o požadavcích na odbornou způsobilost a znalosti osob zajišťujících provozování drážní dopravy a o způsobu jejich ověřování včetně systému pravidelného školení.
4. Část A osvědčení dopravce je mezinárodně uznávaný dokument. Tento dokument je výsledkem komplexní prověrky železničního podniku prováděné jednak formou kontroly poskytnutých

dokladů a jednak formou auditu. Jeho vydáním členský stát prostřednictvím Drážního úřadu garantuje u dopravců bezpečné provozování drážní dopravy na území všech států Evropské unie. Proto je nutné striktně a zodpovědně dodržet stanovená pravidla. Jejich nedostatečné naplnění by mohlo vést ke ztrátě důvěry jak železničního podniku, tak Drážního úřadu či celého státu. To by do budoucna mohlo iniciovat problémy s uznáváním tohoto dokumentu a vrhnout stín podezření na všechny české podnikající subjekty.

5. Požadavek na splnění jednotlivých podmínek není souborem subjektivních názorů zaměstnanců Drážního úřadu, ale výsledkem mnohaletých zkušeností vyspělé evropské ekonomiky promítnuté do její závazné legislativy. Vybudování řádného managementu bezpečnosti zařadí provozovatele dráhy a železniční podniky mezi uznávané konkurenceschopné hráče na poli evropského železničního trhu. Z těchto důvodů je provozovatelům dráhy a železničním podnikům nutno doporučit, aby věnovali systému řízení bezpečnosti maximální pozornost a předešli potížím s vydáváním osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy nebo osvědčení dopravce, a do budoucna tak mohli garantovat bezproblémové dosahování bezpečnostních cílů.
6. Systém zajišťování bezpečnosti prověřuje i kvalitu a rizika dodavatelské práce. V tomto případě je třeba upozornit, že pojem **dodavatelská práce** zahrnuje práci všech cizích zaměstnanců pro provozovatele dráhy nebo dopravce. Do dodavatelských činností je tedy nutno zahrnout například činnost, výkony vozidel cizích dopravců (železničních správ) provozovaných na území České republiky, provoz vozidel ostatních držitelů (P vozy, historické lokomotivy), vozidel ve zkušebním provozu, jejichž držitelem je výrobce, vozidel najatých od cizích firem (Dispolok), vzájemných zápůjček či výpomocí mezi podniky (ČD, a.s., a ČD Cargo, a.s.) a ostatní dodavatelské práce, jako např. čištění, údržba zabezpečovacího zařízení, údržba tratí, odstraňování následků nehodových událostí apod.

III. Postup pro zpracování podkladů a hodnocení provozovatele dráhy a dopravce

1. Všeobecné informace

- a) **Žádosti je nutné předkládat s přílohami na formulářích podle nařízení 653/2007.**
- b) Metodický pokyn uvádí požadavky pro systém zajišťování bezpečnosti – hodnotící kritéria pro provozovatele infrastruktury a železniční podniky tak, jak jsou uvedeny v nařízeních 1158/2010 a 1169/2010 a jak je posuzují národní bezpečnostní úřady všech členských států. Současně udává příklady možných řešení, kterými jsou v České republice požadované body doposud plněny. Úkolem dopravce nebo provozovatele dráhy je tyto činnosti zahrnout do systému bezpečnosti buď přímo, nebo odkazem na příslušné předpisy či výnosy. Zodpovědnost je vždy nutno delegovat na konkrétní funkce. Upozorňujeme, že řada prověřovaných bodů je nových a provozovatelé dráhy a dopravci je budou muset pro získání osvědčení zavést. Pokud některé otázky nejsou řešeny vůbec, bude nutno je dopracovat.
- c) Schvalovací proces bude vždy probíhat v souladu se zákonem č. 500/2004 Sb., (správní řád). Pro zjednodušení a urychlení schvalovacího procesu DÚ doporučuje dopravcům nebo provozovatelům dráhy k podané žádosti, přiložit včetně uhrazení správního poplatku celou schvalovanou agendu nejlépe v elektronické podobě. V případě zjištěných nedostatků bude správní řízení přerušeno s určením termínu na jejich odstranění, popř. doplnění. Posuzující orgán zjištěné nedostatky přesně vymezí a definuje tak, aby je dopravce nebo provozovatel dráhy jasně pochopil, co má napravit a jak. Po odstranění nedostatků nebo doplnění bude správní řízení pokračovat a DÚ případně provede následující část schvalování přímo v místě sídla dopravce nebo provozovatele dráhy formou auditu. Posuzování bude přiměřené rizikům, druhu a rozsahu činnosti dopravce nebo provozovatele dráhy, a je založeno na posouzení celkové schopnosti železničního podniku zajistit bezpečný provoz, jak je popsán v jeho systému zajišťování bezpečnosti. Vzhledem k tomu, že se jedná o časově náročný proces, je odchýlen od správního řádu v nařízeních 1158/2010 a 1169/2010 stanovena lhůta pro vyřízení žádosti čtyř měsíců od doručení, nebo doplnění posledního dokumentu.

- d) Pro umožnění orientace v předložené dokumentaci požaduje Drážní úřad vyplnění souvisejícího dotazníku. Jeho cílem je zajistit přehled o požadovaných informacích tak, aby bylo možno snadno prověřit splnění veškerých požadavků.

2. Shrnutí manuálu systému zajišťování bezpečnosti (SMS)

Provozovatelé dráhy a drážní dopravy, kteří žádají o část A osvědčení o bezpečnosti, předkládají formální dokument o systému zajišťování bezpečnosti: „**Shrnutí manuálu systému zajišťování bezpečnosti (SMS)**“. Tento dokument, je požadován v příloze č. III. Nařízení 653/2007 pod položkou 7.1, vystihuje hlavní prvky systému zajišťování bezpečnosti u tohoto provozovatele dráhy nebo provozovatele drážní dopravy. Měl by podrobně uvádět, a to včetně podkladů a dokladů, různé procesy nebo podnikové normy či pravidla zavedené (nebo zaváděné) ve společnosti spolu s odkazem nebo vazbou na položky uvedené v tomto pokynu. Přitom se může odkazovat na vnitřní předpisy, s uvedením konkrétních článků či kapitol nebo doložené kopie smluv v případě činností vykonávaných dodavatelsky. Pokud smlouva teprve bude uzavřena, jelikož k dodavatelské činnosti doposud nedošlo, postačuje pouze popis, jaké požadavky budou ve smlouvě uvedeny. Toto týká pouze dodávek, které dopravce nepotřebuje okamžitě průběžně k provozování drážní dopravy. Drážní úřad na základě článku 3 přílohy č. I nařízení 1158/2010 a článku 2 přílohy č. I nařízení 1169/2010 posoudí, zda přiložené Shrnutí manuálu k systému zajišťování bezpečnosti umožní počáteční posouzení kvality a vhodnosti systému zajišťování bezpečnosti a rozhodne, ve kterých oblastech je třeba informace doplnit.

Podle článku 4. přílohy I nařízení 1158/2010 a článku 3. přílohy I nařízení 1160/2010 při udělování osvědčení o bezpečnosti musí být doloženo, že systém zajišťování bezpečnosti dopravce nebo provozovatele dráhy splňuje kritéria pro posuzování shody, a to ve vztahu ke **každému z těchto kritérií**.

3. Posuzování dopravce pro vydání osvědčení o bezpečnosti část B

Tento pokyn je především určen pro dopravce, kteří budou žádat současně pro část A i část B osvědčení. Proto se v tomto pokynu předpokládá, že podklady pro udělení osvědčení o bezpečnosti **části A Drážním úřadem byly doloženy ve vazbě na železniční síť České republiky a platné předpisy. V tomto případě splnění požadavku přílohy III nařízení 1158/2010 se týká s výjimkou bodů C.1 a C.2 pouze dopravců, jimž nebylo vydáno osvědčení o bezpečnosti část A Drážním úřadem, ale úřadem jiného členského státu EU.** Pokud dopravce nebo provozovatel dráhy tyto podmínky doložil Drážnímu úřadu v rámci vydávání osvědčení o bezpečnosti část A, uvede zde odkaz na příslušné body kterými již splnění bylo doloženo.

4. Posuzování dopravce z hlediska údržby nákladních vozů

V případě, že dopravce požádá o osvědčení o bezpečnosti, platí pro údržbu nákladních vozů následující pravidla:

- a) v případě, že jsou nákladní vozy udržovány dopravcem, pak dopravce buď jako součást své žádosti přiloží platné osvědčení subjektu odpovědného za údržbu podle nařízení 445/2011, pokud je k dispozici, nebo je jeho schopnost vykonávat funkci subjektu odpovědného za údržbu posouzena jako součást jeho žádosti o osvědčení o bezpečnosti nebo o schválení z hlediska bezpečnosti;
- b) v případě, že jsou nákladní vozy udržovány jinými stranami než dopravcem, pak dopravce prostřednictvím svého systému řízení bezpečnosti zajistí usměrňování všech rizik souvisejících s jeho činnostmi včetně rizik spojených s používáním vozů udržovaných jinými stranami.

IV. Obsah a forma metodického pokynu

Text zadání odkazuje na jednotlivé články, případně doplněné o přímou citaci jednotlivých odstavců nařízení 1158/2010 a 1169/2010 o společné metodě pro posuzování shody s požadavky pro získání schválení z hlediska bezpečnosti železnic. Ve stínovaných rámečcích šedé barvy je uvedeno vysvětlující a doporučující stanovisko Drážního úřadu.

1. Systém zajišťování bezpečnosti musí splňovat požadavky a obsahovat prvky uvedené v přílohách nařízení 1158/2010 a 1169/2010 přizpůsobených druhu, rozsahu a jiným podmínkám vykonávaných činností. Systém zajistí zvládnutí všech rizik spojených s činnostmi provozovatele infrastruktury nebo dopravce, včetně zajišťování údržby a dodávek materiálu a využívání subdodavatelů. Přitom nejsou dotčeny stávající vnitrostátní a mezinárodní předpisy o odpovědnosti,

system zajišťování bezpečnosti případně a přiměřeně zohlední také rizika vyplývající z činností jiných osob. Požadavky národních předpisů jsou zapracovány do příkladů a doporučujících opatření Drážního úřadu. Splnění jednotlivých požadavků národních předpisů je v souladu se splněním příslušných požadavků nařízení 1158/2010 a 1169/2010 a jej nutno jej doložit.

2. Kritéria pro posuzování shody s požadavky pro získání osvědčení o bezpečnosti/schválení z hlediska bezpečnosti stanovená v přílohách nařízení 1158/2010 a 1169/2010 jsou uvedena v přílohách tohoto opatření.
3. Upozorňujeme dopravce a provozovatele dráhy, že opatření je společné pro dopravce a provozovatele dráhy. Proto je v přílohách uvedeno někdy více požadavků a více příkladů či odkazů na národní předpisy. Ty se pak vztahují k příslušnému osvědčení.
4. Terminologie v nařízeních 1158/2010 a 1169/2010 je rozdílná od terminologie v zákoně o drahách. Pro účely tohoto opatření se pro pojem provozovatel drážní dopravy, dopravce používá pojem železniční podnik a pro pojem provozovatel dráhy se používá provozovatel infrastruktury. Rovněž pro pojem osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy se používá pojem schválení z hlediska bezpečnosti. Pro pojem dopravce a provozovatele dráhy dohromady se používá pojem podnik. V nařízení 1169/2010 se předpokládá, že provozovatel infrastruktury současně fyzicky provozuje drážní dopravu za účelem provozování dráhy. Dle zákona o drahách provozovatel dráhy navíc musí splňovat požadavky dopravce, pokud provozuje drážní dopravu i pouze za účelem provozování dráhy.
5. Jelikož řada požadavků nařízení 1158/2010 a 1169/2010 je totožných, jsou zapracovány do společné přílohy č. 1. Kritéria pro posuzování shody pro provozovatele dráhy dle nařízení 1169/2010 nad rámec společné části jsou zapracována do přílohy č. 2. Kritéria pro posuzování shody pro osvědčení dopravce část B podle nařízení 1158/2010 přílohy III a národních předpisů jsou zapracována do přílohy č. 3.

V. Závěrečná ustanovení

1. Vedoucí zaměstnanci prokazatelně seznámí s tímto metodickým pokynem všechny podřízené zaměstnance Drážního úřadu, kteří provádějí úkony spojené s vydáváním osvědčení o bezpečnosti včetně osvědčení pro subjekty odpovědné za údržbu.
2. Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem 1.12.2012.

V Praze dne : 30.11.2012

Ing. Pavel Kodým
ředitel Drážního úřadu

Přílohy metodického pokynu :

Příloha 1 metodického pokynu: Kritéria pro posuzování shody - společná část příloh II. nařízení 1158/2010 a 1169/2010

Příloha 2 metodického pokynu: Kritéria pro posuzování shody pro provozovatele dráhy ale nařízení 1169/2010 nad rámec společné části

Příloha 3 metodického pokynu: Kritéria pro posuzování shody pro osvědčení dopravce část B podle nařízení 1158/2010 přílohy III a národních předpisů.